

Прокопенко Н.О.,ДУ «Інститут геронтології ім. Д.Ф. Чеботарьова
НАМН України»**Прокопенко В.В.,**юридична компанія «НАША СПРАВА»,
м. Київ, Україна**МІЖДИСЦИПЛІНАРНА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ
ОХОРОНОЗДОРОВЧОГО ПРАВА**

Тези виступу на Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Концептуальні засади розвитку охороноздоровчого права та законодавства України про охорону здоров'я», м. Київ, Академія адвокатури України, 14 березня 2013 року

Згідно з Конституцією України, основним законом, який виходить із гуманістичних та правових засад, людина, її життя і здоров'я, честь, гідність, недоторканість і безпека визнаються у державі найвищою соціальною цінністю. Величезні переваги в створенні стабільних умов для росту якості життя, створення і розвитку економіки знань, інформаційного суспільства мають країни з накопиченим якісним людським капіталом (ЛК). Тобто країни з освіченим, здоровим і оптимістичним населенням, конкурентоздатними професіоналами світового рівня у всіх видах економічної діяльності, в освіті, науці, в управлінні й інших сферах. Людський капітал – це інтелект, здоров'я, знання, якісний і високопродуктивний труд і висока якість життя, законотворчість громадян, креативність і ефективність еліти і т.п. У розвинутих країнах світу з кінця 1990-х років у людський капітал вкладається більш 70% усіх засобів. Причому, основну частку інвестицій у людський капітал у передових країнах світу здійснює держава. І саме в цьому складається одна з його найважливіших функцій у частині державного регулювання. Ядром ЛК була і залишається людина.

Саме в контексті розвитку людського капіталу необхідно розробляти концепцію охороноздоровчого права, тобто враховуючи основні складові ЛК, зокрема, капітал здоров'я, трудовий капітал, культурно-моральний капітал.

Капітал здоров'я є невід'ємною частиною ЛК, інвестиції в який виражаються в збереженні працездатності за рахунок зменшення захворюваності і збільшення продуктивного періоду життя. Скорочення (зниження) капіталу здоров'я неодмінно позначається на демографічній ситуації. Чисельність населення України з початку 90-х років поступово убуває. На 1 січня 2011 року населення України склало 45,45 млн. чоловік, скоротившись з 1990 року більш ніж на 11%.

По розрахунках фахівців Світового банку з початку тисячоріччя до 2025 року населення України скоротиться на 24% і складе 36–38 млн. людей. Максимальні втрати населення Україна несе в інтервалі від 40 до 60 років – 212 осіб з тисячі. Для Швейцарії цей показник – 52 особи, тобто різниця зі Швейцарією, для якої характерні мінімальні ризики смерті, досягає величезного рівня – 160 осіб з кожної тисячі сорокалітніх. Рівень здоров'я багато в чому залежить від якості послуг охорони здоров'я, що супроводжує людини із самого народження. Довгий час витрати на охорону здоров'я в Україні складали ледве більше трьох відсотків національного доходу, тоді як у світі, за даними ВООЗ, – 8,7%, у США – 15,3%. Отже, необхідні кардинальні зміни у медичній галузі, як організаційні, так і законодавчі.

Трудовий капітал відображає рівень розкриття і реалізації творчих та професійних здібностей населення. Якість і продуктивність праці багато в чому залежить від якості виробничого середовища. Виробниче середовище повинне бути пристосоване до фізичних і розумових потреб людини, його віку, умінням і вправності. Державні органи повинні забезпечувати реалізацію законодавства по охороні праці, техніці безпеки, видавати відповідні правила і стандарти, координувати роботу в цій області всіх місцевих органів влади і не тільки. Законодавство відіграє вирішальну роль у визначенні норм по техніці безпеки і виробничій санітарії. З забезпеченням здорових та безпечних умов праці тісно пов'язано посилення відповідальності за порушення нормативів забруднення навколишнього природного середовища. У ряді випадків негативні впливи виробничого і природного середовища на здоров'я працівників тісно переплітаються і фактично нероздільні. Це означає, що в сучасних умовах справжня ефективність заходів щодо безпеки і гігієни праці можлива тільки тоді, коли вона

доповнюється діючим «екологічним захистом», коли охорона виробничого середовища поєднується з охороною природного середовища. Тут найтіснішим образом переплітаються проблеми трудового й екологічного права, охорони праці і загальнолюдські проблеми – необхідність забезпечення всьому населенню сприятливого довкілля, екологічного благополуччя, без наявності якого будь-які заходи по техніці безпеки і виробничій санітарії втрачають свій ефект. Також, у зв'язку з вступом у силу Закону України № 3668-VI «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» трудове законодавство потребує відповідних змін щодо встановлення пільг по охороні праці робітників старших вікових груп.

Культурно-моральний капітал. Не викликає сумніву, що висока культура і моральність людини сьогодні також необхідні у суспільстві. Лікарська деонтологія, ділова етика, кодекс честі, трудова і побутова мораль створюють здоровий морально-психологічний клімат у колективі, підвищують продуктивність праці і доходи. Сьогодні чимало правових норм, що регулюють відносини щодо надання медичної допомоги.

Однак проблеми, пов'язані з питаннями відносин між лікарем і пацієнтом, з дотриманням вимог медичної етики все ж існують. Внаслідок цього збільшилася необхідність в удосконаленні нормативно-правової бази, що сприятиме досягненню стабільності і більшої ефективності взаємодії лікаря і пацієнта. Різноманіття відносин та їх об'єктів, взаємодоповнюючий вплив етики та права зачіпають цивілістичні інтереси юриспруденції. Тому нормативне регулювання вимог професійної етики медичних працівників, підстав та процедури притягнення до відповідальності за її порушення потребує вдосконалення.

Все вищезазначене свідчить, що забезпечення права на здоров'я передбачає реалізацію інших прав людини. Щоб дотримуватися принципів в політиці з питань охорони здоров'я, проголошених в Статуті ВООЗ, насамперед принципу права кожної людини на найвищий можливий для досягнення рівень здоров'я, а також принципу рівності прав, обов'язків і відповідальності усіх стосовно здоров'я необхідна міждисциплінарна співпраця різногалузевих наукових інституцій, що є засадою медичного права та політики з питань охорони здоров'я.